

ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕಗಳ ಇತಿಹಾಸ: ಒಂದು ತಾತ್ವಿಕ ಅಧ್ಯಯನ
ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಜಿ.

ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ, ತ್ರಿವೇಣಿ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್
ಕಾಮರ್ಸ್ ಅಂಡ್ ಮ್ಯಾನೇಜ್‌ಮೆಂಟ್, ಬೆಂಗಳೂರು.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18770102>

ABSTRACT:

ನಾಟಕಕಲೆಯು (Theatre) ಮಾನವನ ಅಂತರಂಗ ಮತ್ತು ಬಹಿರಂಗ ಲೋಕದ ಸಂಕೀರ್ಣ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವ ಜೀವಂತ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿದೆ. ಈ ಕಲಾ ಪ್ರಕಾರದ ವಿಕಾಸಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲ ರೂಪಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿವೆ. ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕ (Monologue/One-person Play) ವು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿದ್ದು, ನಟನ ಮನಸ್ಸಿನ ಆಂತರಿಕ ಸಂಭಾಷಣೆ (Internal Dialogue), ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ಸುಪ್ರಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಕಲಾತ್ಮಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಇದು ಕೇವಲ ನಟನ ತಾತ್ವಿಕ ಕೌಶಲ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನವಲ್ಲ; ಬದಲಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಮನೋವಿಜ್ಞಾನ, ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ತಾತ್ವಿಕ ನೈಜತೆಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಂಯೋಜನೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರಬಂಧವು ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕದ ತಾತ್ವಿಕ ಉಗಮ, ಅದರ ಜಾಗತಿಕ ವಿಕಾಸದ ಹಂತಗಳು, ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ರಂಗಭೂಮಿಗಳ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿನ ಮಹತ್ವದ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಹಾಗೂ ಅದರ ಸಮಕಾಲೀನ ಸವಾಲುಗಳ ಕುರಿತು ಆಳವಾದ ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸುತ್ತದೆ.

KEYWORDS:

ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿ, ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕ, ಏಕನಟನ ಅಭಿನಯ, ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ರಂಗಭೂಮಿ, ಕಥನ ತಂತ್ರ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ.

1. ಪರಿಚಯ ಮತ್ತು ತಾತ್ವಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ

ಮಾನವನು ಜಗತ್ತನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸದಾ ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಕಲಾ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ನಾಟಕವು ಅಗ್ರಗಣ್ಯವಾದುದು. ನಾಟಕವು ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾತ್ರಧಾರಿತ (Multi-character) ಸಂವಹನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ, ತನ್ನ ವಿಕಾಸದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಶೋಧನೆಗೆ (Quest for individual identity) ಒತ್ತು ನೀಡಿತು. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಫಲವೇ ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕದ ಉದಯ.

ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕವು ಕೇವಲ ಒಬ್ಬ ನಟ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲುವುದಲ್ಲ; ಅದು ಕಥೆ ಹೇಳುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಅಭಿನಯಕಲೆಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂವೇದನಾತ್ಮಕ ಹಂತ (The most sensitive stage of acting). ಇಲ್ಲಿ ನಟನೊಬ್ಬನೇ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ, ನಿರ್ದೇಶಕ, ಸಂಭಾಷಣಾಕಾರ, ಪಾತ್ರಧಾರಿ ಮತ್ತು ವಸ್ತು ನಿರ್ವಾಹಕ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ, ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕವು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮನೋವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ (Psychological exploration), ಆತನ ಅಂತರಂಗದ ಸಂಘರ್ಷ ಮತ್ತು ಪ್ರಪಂಚದ ಕುರಿತಾದ ಏಕೈಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಮುಂದಿಡಲು ಅನನ್ಯ ವೇದಿಕೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ನಾಟಕದ ಅನುಕರಣಾತ್ಮಕ ಸ್ವರೂಪ (Mimetic nature)ದಿಂದ ಹೊರಬಂದು, ನೇರವಾಗಿ ನಟ ಮತ್ತು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ನಡುವಿನ ಸಂವಾದಾತ್ಮಕ ಸಂಬಂಧವನ್ನು (Interactive relationship) ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತದೆ.

2. ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ಅಭಿನಯದ ಮೂಲ ಮತ್ತು ರೂಪಾಂತರ

2.1. ಪ್ರಾಚೀನ ಜಾಗತಿಕ ಪರಂಪರೆ

ನಾಟಕದ ಪರಂಪರೆಯು ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಭರತಮುನಿಯ ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ (ಕ್ರಿ.ಪೂ. 2ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಕ್ರಿ.ಶ. 2ನೇ ಶತಮಾನ) ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಭರತಮುನಿಯು ನಾಟಕವನ್ನು 'ಸರ್ವಕಲಾ ಸಂಗ್ರಹ' ಎಂದು ಕರೆದರೂ, ಅವರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿನ 'ಆಂಗಿಕ', 'ವಾಚಿಕ' ಮತ್ತು 'ಸಾತ್ವಿಕ' ಅಭಿನಯಗಳ ಮೇಲೆ ನಟನು ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದ ಏಕೈಕ ನಿಯಂತ್ರಣವು ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ಅಭಿನಯದ ತಾತ್ವಿಕ ಮೂಲವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ, ಕ್ರಿ.ಪೂ. 6ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಗ್ರೀಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಥೆಸ್ಪಿಸ್ ಎಂಬ ನಟನು ಡಯೋನಿಸಸ್ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಕೋರಸ್ ನಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಗೊಂಡು, ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಒಬ್ಬನೇ ಪಾತ್ರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತನು. ಈ ಘಟನೆಯು ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಪಾತ್ರದ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಂಘರ್ಷ ಎಂಬ ಧಾರೆಯು ಮೂಡಲು ನಾಂದಿಯಾಯಿತು. ಇದರಿಂದಲೇ 'ಥೆಸ್ಪಿಯನ್' ಪದವು ನಟನಿಗೆ ಸಮಾನಾರ್ಥಕವಾಯಿತು.

2.2. ಮೋನೊಲಾಗ್ ತಂತ್ರದ ವಿಕಾಸ

ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಯುರೋಪಿನಲ್ಲಿ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಷೇಕ್ಸ್ಪಿಯರ್‌ನ ಯುಗದಲ್ಲಿ,

‘ಮೋನೊಲಾಗ್’ (Monologue) ಅಥವಾ ‘ಸಾಲಿಲೋಕ್ವಿ’ (Soliloquy) ಎಂಬ ನಾಟಕೀಯ ತಂತ್ರಗಳು ಪ್ರಚಲಿತವಾದವು. ನಟನೊಬ್ಬನೇ ದೀರ್ಘ ಸಂಭಾಷಣೆ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಅಂತರಂಗದ ಸಂಘರ್ಷ, ಯೋಚನೆ ಮತ್ತು ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ (ಅಥವಾ ತನಗೆ ತಾನೇ) ಬಿಚ್ಚಿಡುತ್ತಿದ್ದ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ‘ಹ್ಯಾಮ್ಲೆಟ್’ ನಾಟಕದಲ್ಲಿನ “To be or not to be...” ಎಂಬ ಸಾಲಿಲೋಕ್ವಿ ಪಾತ್ರದ ಆಂತರಿಕ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬಿಂಬಿಸಲು ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ಅಭಿನಯದ ಮೂಲತತ್ವವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿತು. ಈ ರೀತಿಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ಆಧುನಿಕ ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕದ ಮೂಲ ರೂಪವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬಹುದು.

3. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕದ ವಿಕಾಸ

3.1. ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕತೆಯ ಪ್ರಭಾವ

ಯುರೋಪಿನ ಪುನರುಜ್ಜೀವನ (Renaissance) ಯುಗದಲ್ಲಿ ಮಾನವಕೇಂದ್ರಿತ ಚಿಂತನೆ (Humanism) ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವೈಯಕ್ತಿಕತೆಯ ಬಲವರ್ಧನೆಯಾಯಿತು. ಇದು ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಒದಗಿಸಿತು. 19ನೇ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು 20ನೇ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವವಾದ (Existentialism) ಮತ್ತು ಅಬ್ಸರ್ಡಿಸಂ (Absurdism) ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಕಾಲಿಟ್ಟಾಗ, ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಎದುರಿಸುವ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದವು.

3.2. ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಮತ್ತು ವಿಷಯವಸ್ತುಗಳು

19ನೇ ಶತಮಾನದ ಅಂತ್ಯದ ವೇಳೆಗೆ ಫ್ರಾನ್ಸ್, ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ಮತ್ತು ಅಮೆರಿಕಾದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ವೇಗ ಪಡೆದವು. ನಟನ ಜೀವನದ ನೈಜ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ‘ಆಟೋಬಯೋಗ್ರಾಫಿಕಲ್ ಪ್ಲೇ’ (Autobiographical Play) ಪ್ರಕಾರವು ಜನಪ್ರಿಯವಾಯಿತು. ಅಮೆರಿಕಾದ ಸ್ಪಾಲ್ಡಿಂಗ್ ಗ್ರೇ (Spalding Gray) ಅವರು ತಮ್ಮ ‘Swimming to Cambodia’ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ನೈಜ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರೊಂದಿಗೆ ನೇರ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ಹಂಚಿಕೊಂಡು, ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮ ನೀಡಿದರು.

ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಪ್ಯಾಟ್ರಿಕ್ ಸ್ಟುವರ್ಟ್ (Patrick Stewart) ಶೇಕ್ಸ್ಪಿಯರ್‌ನ ಪಾತ್ರಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಿದರು. ಈ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ನಟ ಮತ್ತು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ನಡುವಿನ ನಾಲ್ಕನೇ ಗೋಡೆಯನ್ನು (The Fourth Wall) ಒಡೆದು, ನೇರ ಸಂವಾದಕ್ಕೆ ಹೊಸ ದಾರಿಯನ್ನು ತೆರೆದವು. ಇವು ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಸಾಬೀತುಪಡಿಸಿದವು - ಅಂದರೆ ಕಡಿಮೆ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಪರಿಣಾಮದೊಂದಿಗೆ ಆಳವಾದ ಮಾನಸಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸುವುದು.

4. ಭಾರತೀಯ ನಾಟಕ ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕ

4.1. ದೇಸಿ ಕಲಾ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ಮೂಲತತ್ವ

ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ಅಭಿನಯದ ಮೂಲ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿತ್ತು. ಹರಿಕಥೆ, ಕಥಾಕಳಿ (ಕೇರಳ), ಯಕ್ಷಗಾನ ಭಾಗವತಿಕೆ (ಕರ್ನಾಟಕ), ಓಪಿಯಾಟಿ (ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ), ಬುರುಡೆಗಾರೆ ಹಾಡುಗಳು (ಆಂಧ್ರ/ತೆಲಂಗಾಣ) - ಈ ದೇಸಿ ಕಲಾ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಕಲಾವಿದನೇ ಕಥನ, ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ಅಭಿನಯದ ಸಮಿಶ್ರಣದ ಮೂಲಕ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕಥೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಕಲಾ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಕಥನ ಮತ್ತು ಪಾತ್ರ ಪ್ರವೇಶದ (Narration and Embodiment) ಮೂಲಕ ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕದ ಮೂಲ ತತ್ವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ.

4.2. ಆಧುನಿಕ ರೂಪಾಂತರ ಮತ್ತು ಪ್ರಸ್ತುತತೆ

ಆದರೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದ ಆಧುನಿಕ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕವು 1950ರ ನಂತರ ಭಾರತೀಯ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಗಮನಸೆಳೆಯಿತು. ಈ ನಾಟಕಗಳು ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ, ಮಹಿಳಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ನಗರಜೀವನದ ಸಂಕೀರ್ಣತೆ, ರಾಜಕೀಯ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ ಮತ್ತು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪಾತ್ರಗಳ ಆಂತರಿಕ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿದವು. ಇವು ಕೇವಲ ಮನರಂಜನೆಯಾಗಿರದೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳು ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಟೀಕೆಗಳಾಗಿ (Social Reflections and Political Commentary) ಪರಿಣಮಿಸಿದವು.

ಅಮೋಲ್ ಪಾಳೆಕರ್, ಸಾಯಿರಾಮ್ ಪಥಕ್, ಸೌರಭ್ ಶುಕ್ಲಾ ಮುಂತಾದ ನಟರ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಈ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಮತ್ತು ಹೊಸ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿದವು. ಸಾಯಿರಾಮ್ ಪಥಕ್ ಅವರ 'ಕೈರನ್' (ಮಹಾಭಾರತದ ಪಾತ್ರ ಆಧಾರಿತ) ನಂತಹ ನಾಟಕಗಳು ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಪಾತ್ರವೊಂದರ ಆಂತರಿಕ ದ್ವಂದ್ವವನ್ನು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಮುಂದೆ ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಿದವು.

5. ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿನ ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕದ ಮಹತ್ವದ ಪ್ರಯೋಗಗಳು

ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯು ತನ್ನ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲತೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದ್ಧತೆ ಮತ್ತು ಸರಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಶೈಲಿಗಾಗಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. 1970ರ ದಶಕದ ನಂತರ ಬೆಳೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದ ಪ್ರಯೋಗಾತ್ಮಕ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಳುವಳಿಯು (Experimental Theatre Movement) ಹೊಸ ವಿಚಾರಧಾರೆ, ನವೀನ ಅಭಿನಯ ತಂತ್ರಗಳು ಹಾಗೂ ಕಡಿಮೆ ವೆಚ್ಚದ ವೇದಿಕೆ ವಿನ್ಯಾಸಗಳ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಜೀವ ತುಂಬಿತು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕಗಳು (Solo Performances) ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮ ನೀಡಿದವು.

5.1. ಆರಂಭಿಕ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಮತ್ತು ಟಿ.ಪಿ. ಕೈಲಾಸಂ

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ಪ್ರದರ್ಶನ 1983ರಲ್ಲಿ ನಡೆದಿತು. ಇದು ಟಿ.ಪಿ. ಕೈಲಾಸಂ ಅವರ ಕೃತಿಯ ಆಧಾರಿತ “ಟಿಪಿಕಲ್ ಟಿಪಿ ಕೈಲಾಸಂ” ಎಂಬ ನಾಟಕವಾಗಿತ್ತು. ಈ ನಾಟಕವನ್ನು ಸಿ.ಆರ್. ಸಿಂಹ ಅವರು ಅಭಿನಯಿಸಿದ್ದು, ನಿರ್ದೇಶನ ಮಾಡಿದವರು ಟಿ.ಎನ್. ನರಸಿಂಹನ್. ಈ ಪ್ರದರ್ಶನವೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾರದ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಮೈಲುಗಲ್ಲು ಎನಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಈ ಪ್ರಯೋಗದ ನಂತರ ಬಿ. ಜಯಶ್ರೀ ಅವರ “ಉರಿಯ ಉಯ್ಯಾಲೆ”, ಟಿ.ಎಸ್. ನಾಗಾಭರಣ ಅವರ “ನೀಗಿಕೊಂಡ ಸಂಸ” ಮುಂತಾದ ನಾಟಕಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ವಿಷಯವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಇತಿಹಾಸ ನಿರ್ಮಿಸಿದವು.

5.2. ಪ್ರಮುಖ ಕಲಾವಿದರು ಮತ್ತು ನಾಟಕಗಳು

ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಅನೇಕ ಕಲಾವಿದರು ತಮ್ಮ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಶೈಲಿ, ಸ್ವರ ಮತ್ತು ಸಂವೇದನೆಯನ್ನು ಈ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಳವಾದ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ್ದಾರೆ:

- ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಚಂದ್ರಶೇಖರ್ - “ಹೆಣ್ಣಲ್ಲವೇ”, “ಸಿಂಗಾರವ್ವ ಮತ್ತು ಅರಮನೆ” (ಸ್ತ್ರೀಪರ ಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ಅಂತರಂಗದ ಸಂಘರ್ಷವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಿದ ನಾಟಕಗಳು).
- ಸೀತಾ ಕೋಟೆ - “ಅಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರಂಗ” (ಅಂತರಂಗದ ಮೌನ ಮತ್ತು ಭಾವಾತ್ಮಕ ಘರ್ಷಣೆಯ ಕಲಾತ್ಮಕ ಚಿತ್ರಣ).
- ಅರುಂಧತಿ ನಾಗ್ - “ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಂಬ್” (ಗಿರೀಶ್ ಕರ್ನಾಡ್ ಅವರ ಕೃತಿಯ ಆಧಾರಿತ ನಾಟಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಾಧ್ಯಮ ಮತ್ತು ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸುವ ನವೀನ ಪ್ರಯೋಗ).
- ಟಿ.ಎಸ್. ನಾಗಾಭರಣ - “ಆಹತ” (ಮಾನವೀಯ ದುಃಖ, ಯುದ್ಧ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದ ಮನೋವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಚಿತ್ರಣ).
- ಎನ್. ಮಂಗಳಾ - “ಊರ್ಮಿಳಾ” (ರಾವಣನ ಯುದ್ಧದ ನಂತರದ ಸ್ತ್ರೀಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ರಾಮಾಯಣದ ಪುನರ್ವಿವರಣೆ).
- ಶಶಿಕಲಾ - “ಕಸ್ತೂರ ಬಾ” (ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧಿಯ ಪತ್ನಿ ಕಸ್ತೂರಬಾದ ಬದುಕಿನ ಅಂತರಂಗದ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ).
- ಎಂ.ಡಿ. ಪಲ್ಲವಿ - “ಸೀ ಶಾರ್ಪ್ ಸೀ ಬ್ಲಂಟ್” (ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ ಮತ್ತು ನಾಟಕದ ಸಂಯುಕ್ತ ಕಲಾತ್ಮಕ ಪ್ರಯೋಗ - ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಮಿಂಚು).
- ಚನ್ನಾ - “ದಿ ಬೆಟ್” (ಮಾನವ ಲೋಭ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯಗಳ ಕುರಿತಾದ ಚುರುಕಾದ ನಾಟಕ).
- ಸುಶೀಲ ಕಳಮನೆ - “ಗಿರಿಬಾಲೆ” (ಹಳೆಯ ಜನಪದ ಕಥೆಗೆ ಹೊಸ ಆಧುನಿಕ

ಅರ್ಥ ನೀಡುವ ಪ್ರಯೋಗ).

- ಭವಾನಿ - “ಕೌದಿ” (ಗಣೇಶ್ ಅಮೀನಗಡ ಅವರ ಕಥೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ, ಸ್ತ್ರೀ ಜೀವನದ ಅಂತರಂಗದ ಚಿತ್ರಣ).
- ಪ್ರಿಯಾ ಷಟಮರ್ಷನ್ - “ನಿನ್ನಯ ನಾಳೆ” (ಸಮಕಾಲೀನ ಯುವಜನತೆಯ ಆತ್ಮಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಒತ್ತಡಗಳ ಚಿತ್ರಣ).

5.3. ಹೊಸ ಪೀಳಿಗೆಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳು

ಸಮಕಾಲೀನ ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ, ಹೊಸ ಪೀಳಿಗೆಯ ಕಲಾವಿದರು ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕವನ್ನು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ, ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ನೃತ್ಯಗಳ ಸಂಯೋಜಿತ ರೂಪವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

- ಅಕ್ಷತಾ ಪಾಂಡವಪುರ ಅವರ “ಲೀಕ್ ಔಟ್” - ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಾಧ್ಯಮ ಮತ್ತು ಮಹಿಳಾ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಕುರಿತು ತೀಕ್ಷ್ಣ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡುವ ನಾಟಕ.
- ಗಣೇಶ್ ಅಮೀನಗಡ ಅವರ “ಕೌದಿ” - ಗ್ರಾಮೀಣ ಜೀವನದ ಮೌನ ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯತ್ವದ ಹುಡುಕಾಟವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಕೃತಿ.
- ಮಾಸ್ಪರ್ ಹಿರಣ್ಣಯ್ಯ ಅವರ ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ಶೈಲಿ - ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಮತ್ತು ಹಾಸ್ಯವನ್ನು ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ಶೈಲಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಂಯೋಜಿಸುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಯೋಗ.
- “ನಥಿಂಗ್ ಲೈಕ್ ಲಿಯರ್”, “ಬಿಕೆ ಬಿಂಬ್”, “ಸೀ ಶಾರ್ಪ್ ಸೀ ಬ್ಲಂಟ್” - ಈ ಮೂರು ನಾಟಕಗಳು ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಜಾಗತಿಕ ಮಾನದಂಡದ ಮಟ್ಟದ ಕಲಾತ್ಮಕತೆ ಮತ್ತು ಸಂವೇದನೆ ನೀಡಿದವು.
- ಆಜಾದ್ - ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ಪ್ರಯೋಗ.

5.4. ಬೇಲೂರು ರಘುನಂದನ್ ಅವರ ಕೊಡುಗೆ

ಈ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಪೈಕಿ ಬೇಲೂರು ರಘುನಂದನ್ ಅವರ ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಗಹನತೆ ಮತ್ತು ಮಾನವೀಯ ತಾತ್ವಿಕತೆಯ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಉದಾಹರಣೆಗಳಾಗಿವೆ. ಅವರ “ಪಂಚವರ್ಣಿ”, “ಧರೆಸಮ್ಮಿ”, “ಅಕ್ಕಯ್ಯ”, “ಶರ್ಮಿಷ್ಠ”, “ಚಿಟ್ಟಿ”, “ಬದುಕು” ನಾಟಕಗಳು ಸ್ತ್ರೀ ಚೇತನ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮಾನತೆ, ಆತ್ಮಪರಿಚಯ ಮತ್ತು ಮೌನದ ಭಾಷೆಯಂತಹ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತವೆ.

- ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ಶೋಷಣೆ: ಸಮಾಜದ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದವರ ಕಣ್ಣೊಟದಲ್ಲಿನ ಜೀವನ ವಿಮರ್ಶೆ.

- ಮಹಿಳೆಯ ಆಂತರಿಕ ಸಂಘರ್ಷ: ಸ್ತ್ರೀ-ವಾದಿ ಚಿಂತನೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಪ್ರದಾಯದೊಂದಿಗೆ ಅವಳ ಘರ್ಷಣೆ.
- ಮೌನದ ಭಾಷೆ (The Language of Silence): ಮಾತುಗಳಿಗಿಂತ ಮೌನ ಮತ್ತು ದೈಹಿಕ ಅಭಿನಯದ ಮೂಲಕ ಭಾವಗಳನ್ನು ಸಂವಹನ ಮಾಡುವುದು.
- ಆತ್ಮಪರಿಚಯದ ಹುಡುಕಾಟ (Search for Self-Identity): ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನೊಳಗಿನ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯಾಣ.

ಅವರು ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಸಾದಾ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು (Minimal Props) (ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಕುರ್ಚಿ, ದೀಪ, ಸೀರೆ) ರೂಪಕಗಳಾಗಿ (Meta-phors) ಬಳಸಿಕೊಂಡು, ನಾಟಕದ ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕತೆ ಮತ್ತು ತಾತ್ವಿಕ ಆಳವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದರು. ಇದು ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕದ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಒಂದು ಮಾದರಿಯಾಗಿದೆ.

6. ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಯುಗ ಮತ್ತು ಸಂಯುಕ್ತ ಕಲೆಯಾಗಿ ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕ

ಇತ್ತೀಚಿನ ಡಿಜಿಟಲ್ ಮತ್ತು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಯುಗದಲ್ಲಿ, ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕವು ಹೊಸ ಆಯಾಮವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು (YouTube, Instagram), ಆನ್‌ಲೈನ್ ರಂಗಮಂಚಗಳು ಮತ್ತು ಚಲನಚಿತ್ರ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು ನಟರಿಗೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಗಡಿಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ತಮ್ಮ ಕಲೆಯನ್ನು ಜಾಗತಿಕ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ತಲುಪಿಸುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡಿವೆ.

ಇದಲ್ಲದೆ, ರಂಗಭೂಮಿಯ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವು ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕವನ್ನು ಸಂಯುಕ್ತ ಕಲೆ (Hybrid Art Form) ಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದೆ. ಮಲ್ಟಿಮೀಡಿಯಾ, ಪೊಜಿಟಿವ್, ಸೌಂಡ್ ಎಫೆಕ್ಟ್ಸ್ ಮತ್ತು ಲೈಟಿಂಗ್ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ, ನಟನು ತನ್ನ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು ದೃಶ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಕನ ಅನುಭವದ ಭಾಗವಾಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ, ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕವು ಈಗ 'ನಟ ಮತ್ತು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ'ಗಳ ಸಹಭಾಗಿತ್ವದ ನಾಟಕವಾಗಿ ವಿಕಸನಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಹೊಸ ರೂಪವು ಒಬ್ಬನೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ಹೇಗೆ ಇಡೀ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

7. ಉಪಸಂಹಾರ

ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕವು ಕೇವಲ ಒಂದು ರಂಗಪ್ರದರ್ಶನವಲ್ಲ; ಅದು ಮಾನವನ ಅಂತರಂಗದ ಮತ್ತು ಆತನ ಪರಿಸರದೊಂದಿಗಿನ ಸಂಕೀರ್ಣ ಸಂವಾದವಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರವು ನಾಟಕದ ಅತ್ಯಂತ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತ (Intense) ಮತ್ತು ಶುದ್ಧ ರೂಪ (Pure Form) ವಾಗಿದೆ. ನಟನೊಬ್ಬನೇ ಕಥೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು ಅವನೊಳಗಿನ ಯಾತ್ರೆಯ ಭಾಗಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇದು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಆತ್ಮಶೋಧನೆ (Self-Discovery) ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಪಂದನೆ (Social Resonance) ಯ ಕಲಾತ್ಮಕ ಮೇಳವಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡದ ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕಗಳು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬೇಲೂರು ರಘುನಂದನ

ಅವರ ಕೃತಿಗಳು, ಈ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಗಣನೀಯವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಮತ್ತು ತಾತ್ವಿಕ ಬಲ ನೀಡಿವೆ. ಈ ನಾಟಕಗಳು ಅಂತರಂಗದ ಮೌನವನ್ನು ಪದಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವಶೀಲವಾಗಿ ಬಿಂಬಿಸುವ ಮೂಲಕ ನಮ್ಮ ಕಾಲದ ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಪುನರ್‌ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ, ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕವು ನಾಟಕಕಲೆಯ ಅತ್ಯಂತ ವೈಯಕ್ತಿಕ, ಮಾನವೀಯ ಮತ್ತು ಅಸ್ತಿತ್ವವಾದದ ಪ್ರಕಾರವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು, ಅಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಧ್ವನಿಯ ಮೂಲಕ ಇಡೀ ಜಗತ್ತನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು:

1. ಭರತಮುನಿ, (2018), ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ, ಬೆಂಗಳೂರು: ನವಕರ್ಣಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ.
2. ಗಿರೀಶ್ ಕರ್ಣಾಡ್, (2014), ನಾಟಕಗಳ ಸಂಗ್ರಹ, ನವದೆಹಲಿ: ಆಕ್ಸ್‌ಫರ್ಡ್ ಯುನಿವರ್ಸಿಟಿ ಪ್ರೆಸ್.
3. ಬೇಲೂರು ರಘುನಂದನ್, (2018), ಪಂಚವರ್ಣ, ಬೆಂಗಳೂರು: ಕಾಜಾಣ ಪ್ರಕಾಶನ.
4. ಬೇಲೂರು ರಘುನಂದನ್, (2019), ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆ, ಬೆಂಗಳೂರು: ಕಾಜಾಣ ಪ್ರಕಾಶನ.
5. ಬೇಲೂರು ರಘುನಂದನ್, (2020), ಅಕ್ಕಯ್ಯ, ಬೆಂಗಳೂರು: ಕಾಜಾಣ ಪ್ರಕಾಶನ.
6. ಬೇಲೂರು ರಘುನಂದನ್, (2021), ಮಾತ, ಬೆಂಗಳೂರು: ಕಾಜಾಣ ಪ್ರಕಾಶನ.
7. ಬೇಲೂರು ರಘುನಂದನ್, (2021), ಅಕ್ಕಯ್ಯ (ಪರಿಷ್ಕೃತ ಆವೃತ್ತಿ), ಬೆಂಗಳೂರು: ಬಹುರೂಪಿ ಪ್ರಕಾಶನ.
8. ಬೇಲೂರು ರಘುನಂದನ್, (2022), ಚಿಟ್ಟೆ, ಬೆಂಗಳೂರು: ಶಾರದಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ.
9. ದೇಸಾಯಿ ಎಂ.ವಿ., (2009), ಭಾರತೀಯ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಇತಿಹಾಸ, ಮೈಸೂರು: ಉಷಾ ಪ್ರಕಾಶನ.
10. ನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿ ಎಂ., (2015), ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು: ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ.
11. ಶೈಲಜಾ ಕಣಕ, (2019), ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ (ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂಶೋಧನ ಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂಚಿಕೆ 8), ಹಂಪಿ: ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ.
12. Spalding Gray, (1985), Swimming to Cambodia, New York: Vintage Books.
13. Marvin Carlson, (2004), Performance: A Critical Introduction, London: Routledge.
14. Richard Schechner, (2003), Performance Theory, London: Routledge.